

Lähisuhdeväkivalta koronaepidemian aikana

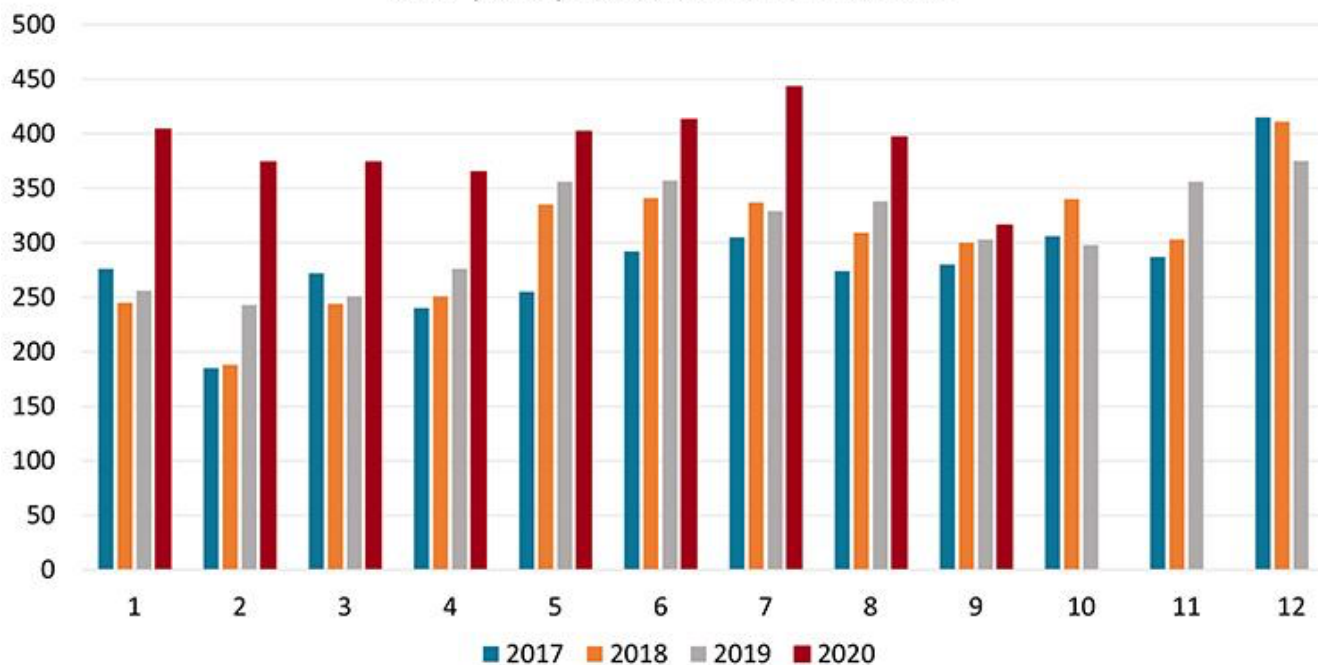

Lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on maailmanlaajuinen vakava sosiaalinen ja terveydellinen ongelma sekä ihmisoikeuskysymys. Aiemmat kansainväliset tutkimukset osoittavat, että lähisuhdeväkivalta on tyypillisesti lisääntynyt yhteiskunnallisten katastrofien, kuten hurrikaanien ja pandemioiden yhteydessä.

Lähisuhdeväkivallan määrä näyttää kasvaneen huolestuttavasti myös koronapandemian aikana.

Suomessa poliisin tietoon tullut parisuhdeväkivalta lisääntyi 29 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna tammi-syyskuussa 2020. Yhdistyneet Kansankunnat onkin todennut erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan olevan koronaviruksen varjopandemia.

Avio- ja avopuolisoiden välinen väkivalta

Kuvio 1. Avio- ja avopuolisoiden välinen väkivalta kuukausittain vuosina 2017-2020. Lähde: Tilastokeskus.

Lähisuhdeväkivalta tapahtumakuukauden mukaan

Kuvio 2. Lähisuhdeväkivalta tapahtumakuukauden mukaan tammikuu 2017 - syyskuu 2020. Lähde: Tilastokeskus.

Yhteiskunnalliset suositukset ja rajoitukset sosiaalisten kontaktien välttämiseen ovat olleet tehokkaita koronaviruksen leviämisen estämisessä.

Lähisuhdeväkivaltaa kotonaan kohtaavat ja kokevat sosiaalinen eristäytyminen on kuitenkin saattanut aiempaa haavoittuvampaan asemaan ja vaikeampaan tilanteeseen.

Väkivallan kokijat ovat joutuneet pandemian aikana

elämään väkivallantekijän kontrollin ja valvonnan alla avun ja tukipalvelujen ulottumattomissa. Kotona vietetyn ajan suuri määrä on mahdollistanut vallankäytön ja valvonnan lisääntymisen sekä puhelimen ja internetin käytön rajoittamisen, jolloin avun hakeminen on voinut vaikeutua. Kodin ulkopuolisista paikoista, kuten harrastuksista tai työpaikalta ei ole voinut saada hengähdystaukoa kotona esiintyvistä väkivallasta tai sen uhasta.

KOVÄ-hanke vastaa tiedon tarpeisiin Suomessa

Toistaiseksi on varsin vähän tietoa siitä, miten koronatilanne on vaikuttanut lähisuhdevallan kokijoiden elämään ja väkivallan esiintyvyyteen Suomessa. Kansainvälisesti tarkasteltuna yhteiskunnat hyvinvointijärjestelmineen ovat erilaisia ja myös koronapandemian laajuus ja koronaan liittyvät rajoitteet poikkeavat toisistaan. Tieto siitä, miten koronatilanne vaikuttaa väkivallan kokemuksiin ja palveluihin juuri Suomessa, on siten tärkeää interventioiden kohdentamiseksi ja tuen ja palveluiden saatavuuden turvaamiseksi.

Tähän tutkimustarpeeseen vastataan Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Tampereen yliopiston ja Turun yliopiston tutkimushankkeessa Koronaepidemian vaikutukset lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja palveluiden käyttöön (KOVÄ). Hankkeessa tarkastellaan koronapandemian ja siihen liittyvien rajoitustoimien

vaikutuksia lähisuhdeväkivaltaan, avun hakemiseen ja palveluiden saatavuuteen.

Tutkimus kohdistuu erityisesti tilanteisiin, joissa lähisuhdeväkivaltaa kokeneet henkilöt ovat hakeneet apua lähisuhdeväkivaltaan Nollalinjasta, turvakodista tai väkivaltaa kokeneille tarkoitettuista avopalveluista. Lisäksi hankkeessa tarkastellaan, miten koronatilanne on vaikuttanut lähisuhdeväkivallan yleisyyteen ja eri väkivallan muotojen esiintyvyyteen väestötasolla.

Tutkimuksen aineistoja ovat THL:n järjestämisvastuulla olevista Nollalinjan auttavan puhelimen ja turvakotipalveluiden toiminnasta luonnostaan kertyvät aineistot. Nollalinjan aineistoa ovat palvelunseurantalomakkeiden kautta saatava anonyymi tieto soittajan roolista, väkivallan muodoista, ilmenemisestä, seurauksista, palveluista ja koronan esiintymisestä keskusteluissa. Turvakodeista kertyvä aineisto kostuu turvakotipaikkojen saatavuustiedoista ja säännöllisesti tehtävistä tilannekuvaselvityksistä koronan vaikutuksista turvakotien toimintaan ja asiakkaiden elämään. Lisäksi on kerätty kolme uutta tutkimusaineistoa: turvakodin ja väkivaltatyön avopalvelujen asiakkaiden haastattelut, turvakotien ja väkivaltatyön avopalvelujen työntekijöiden fokusryhmähaastattelut sekä turvakotien asiakkaille toteutettava kysely. Tutkimushanke tekee myös yhteistyötä kansallisen rikosuhritutkimuksen kanssa. Osana väestötasoista rikosuhritutkimusta analysoidaan koronaepidemian aiheuttamia mahdollisia muutoksia

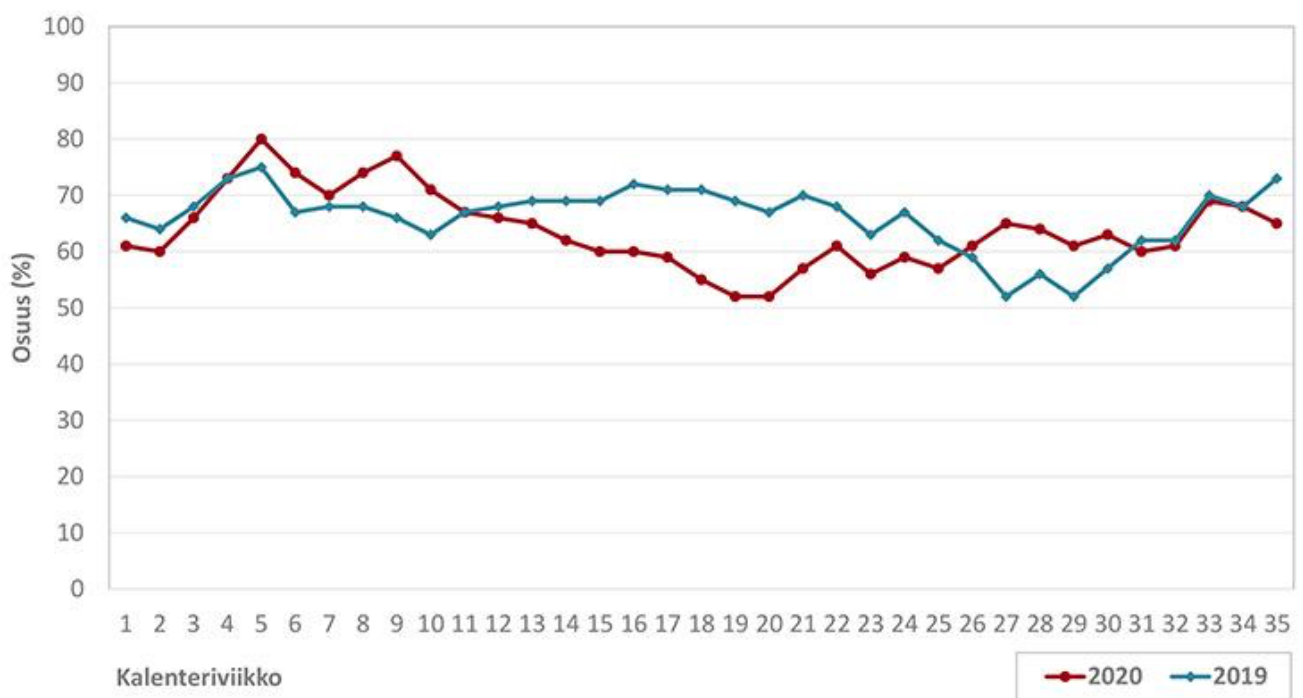
parisuhdeväkivallan esiintymisessä. Tutkimus rahoitetaan eduskunnan myöntämällä lisämäärärahalla koronaepidemian yhteiskunnallisten vaikutusten tutkimiseen.

Turvakotipalvelut korona-aikana

Vaikka kotona tapahtuvan väkivallan määrä on koronapandemian aikana tutkimusten mukaan lisääntynyt myös Suomessa (Tilastokeskus 2020), turvakoteihin hakeutuminen näyttää vähentyneen koronapandemian alettua. Turvakodeilla on keskeinen tehtävä avun tarjoajina väkivallan uhreille. Suomessa on 29 turvakotia. Kaikissa maakunnissa on vähintään yksi turvakoti. Turvakotipalvelut on tarkoitettu kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille ikään ja sukupuoleen katsomatta. Palveluun voi tulla oma-aloitteisesti tai viranomaisen tai muun tahon ohjaamana ja tarvittaessa myös nimettömänä.

Turvakodissa tarjotaan akuuttiin tilanteeseen ammatillista tukea, neuvontaa ja ohjausta. Palvelu on asiakkaalle maksuton. Suomen turvakodeissa asiakkaista noin puolet on aikuisia ja puolet lapsia (Turvakotipalvelut 2019).

Turvakodit on pidetty koronapandemian aikana asiakkaille avoinna normaalisti ja turvakotiverkoston toimintakyky on säilynyt hyvänä. Osa turvakodeista on varannut yksittäisiä huoneita tai huoneistoja koronan riskiryhmään kuuluville ja koronaan altistuneille tai siihen sairastuneille.

Kuvio 3. Turvakotien käytössä olevat paikat prosentteina kokonaispaikkamäärästä tammi-elokuussa vuosina 2019 ja 2020. Prosenttiosuudet perustuvat käytössä olevien paikkojen prosentuaaliseen osuuteen kaikista turvakotipaikoista viikoittain tarkasteltuna. Lähde: THL

Turvakodeissa on keskimäärin 450 asiakasta kuukaudessa. Paikkatietojen perusteella turvakotien käyttö koronapandemian alettua väheni alkuvuoteen verrattuna enimmillään lähes 30 prosenttia. Valmiuslain alettua viikolla 12 turvakotien käyttöaste aleni viikon 20 loppuun asti, minkä jälkeen turvakoteihin on jälleen hakeuduttu enemmän.

Syitä turvakotipalvelujen käytön vähenemiselle yhtä aikaa kotona tapahtuvan väkivallan lisääntymisen kanssa voi olla useita. Muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen rajoitukset ovat saattaneet johtaa tilanteisiin, joissa palveluohjaus turvakoteihin on vähentynyt. Pelko koronan tarttumisesta itseän tai lapsiin on osaltaan estänyt avun hakemista. Myös lisääntyneen yhdessä kotona vietetyn ajan

mahdollistama kontrolloiva väkivalta ja taloudellisen epävarmuuden lisääntyminen koronan myötä ovat voineet heikentää avun hakemisen mahdollisuuksia. Vastuu omaisten, kuten iäkkäiden vanhempien, asioiden hoidosta ja huoli läheisten pärjäämisestä saattavat myös estää avun hakemista.

On kuitenkin tärkeää huomioida, että moniin muihin maihin verrattuna väkivallan kokijat ovat Suomessa melko hyvin löytäneet sekä auttavan puhelimen että turvakodit ja käyttäneet turvakotipalveluita myös koronan aikana.

Palveluille on suuri tarve

Perhe ja läheiset ihmissuhteet ovat merkittävä voimanlähde, ja niiden arvo korostuu erityisesti kriisiaikoina. Hyvinvoinnista huolehtiminen ja inhimillisen kärsimyksen vähentäminen ovat koronan kaltaisissa kriiseissä ensisijaisia toimenpiteitä. Moni väkivaltaa kokenut hakee apua vasta pitkän ajan kuluttua väkivallan alkamisesta. Korona-aikana mahdollisesti alkanut lähisuhdeväkivalta saattaa näkyä palvelujärjestelmän kuormituksena vasta kuukausien tai vuosien päästä (Turvakotipalvelut 2019). Koronatilanne ei ole vielä ohi, ja myös väkivaltatyölle ja -palveluille on suuri tarve. Poikkeustilan vaikutukset riippuvat sekä siitä, miten toimimme pandemian ehkäisemisessä ja torjunnassa, että onnistumisesta palvelujen kohdentamisessa ja ihmisten tukemisessa.

Kirjoittajat: ***Anniina Kaittila, Marita Husso, Johanna Hietamäki, Eveliina Äärelä, Joonas Peltonen, Jarno Tuominen, Mia Hakovirta, Helena Ewalds, Anu Karhinen-Soppi***

Kirjallisuutta

Anastario, M., Shehab, N., & Lawry, L. (2009). Increased gender-based violence among women internally displaced in Mississippi 2 years post-hurricane Katrina. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 3(1), 18–26.

Campbell A. M. (2020). An increasing risk of family violence during the Covid-19 pandemic: Strengthening community collaborations to save lives. *Forensic Science International: Reports*, 2, 100089.

Fanslow, J. L. & Robinson, E. M. 2010. Help-seeking behaviours and reasons for help seeking reported by a representative sample of women victims of intimate partner violence in New Zealand. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(5), 929–951.

Hietamäki, J. Kaipainen, S., Sepplä, T. & Ewalds, H. (2020) Nollalinjan puhelinpalvelu auttaa lähisuhdeväkivaltaa kokevia: Tulokset, arviointi ja suositukset. Raportteja 10/2020. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.

Hietamäki J, Peltonen J, Haapakangas K (2020) [Turvallisuus ja lähisuhdeväkivalta](#). Teoksessa Laura

Kestilä, Vuokko Härmä ja Pekka Rissanen (toim.) Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Asiantuntija-arvio, syksy 2020. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen raportti 14/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 64- 71.

López de Aguilera, G., & Torras-Gómez, E. (2020). Editorial: Contributions from Social Sciences to COVID-19 Pandemic. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*, 9(2), 102-106. doi: 10.17583/rimcis.2020.6160

Peterman A, O'Donnell M, Palermo T. [COVID-19 and violence against women and children. what have we learned so far?](#) Washington (DC): Center for Global Development; 2020.

Piquero et al., Piquero, A. R., Riddell, J. R., Bishopp, S. A., Narvey, C., Reid, J. A., & Piquero, N. L. (2020). Staying Home, Staying Safe? A Short-Term Analysis of COVID-19 on Dallas Domestic Violence. *American Journal of Criminal Justice*, 1–35. <https://doi.org/10.1007/s12103-020-09531-7>

Storz, M. A. (2020). Child abuse: A hidden crisis during covid-19 quarantine. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 56(6), 990–991. <https://doi.org/10.1111/jpc.14919>

Tilastokeskus (2020). [Parisuhdeväkivallasta tehdyt ilmoitukset lisääntyivät kevään aikana.](#)

Turvakotipalvelut (2019) Tilastoraportti 17/2020. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

Wilke, N.G., Howard, A.H., & Pop, D. (2020) Data-informed recommendations for services providers working with vulnerable children and families during the COVID, Child Abuse & Neglect,

<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104642>

World Health Organization (2020). Coronavirus disease (COVID-19) Situation Report-172. Retrieved from [World Health Organization website](#)

[Haaste 1/2021](#)